

Aktuelt om finansiell rapportering:

Pensjon i 2014-regnskapet

En rekke forhold gjør at vi for regnskapsåret 2014 vil vi kunne se mer omfattende endringer i balanseført verdi av pensjonsforpliktelsene enn tidligere år. Dette skyldes blant annet lavere renter, bidrag fra forsikringsselskapene til oppreservering, samt levealdersjustering og ny uførepensjonsordning for offentlige tjenstepensjonsordninger.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Anne-Cathrine Bernhoft
EY

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklingstrekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering. En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av statsautorisert revisor og autorisert finansanalytiker Anne-Cathrine Bernhoft, som er Executive Director og leder for fagavdeling regnskap i EY.

En rekke norske foretak har store pensjonsforpliktelser overfor sine ansatte, og verdien av pensjonsforpliktelsene i regnskapet påvirkes av flere ulike forhold. Dagens markedssituasjon med lave renter, lav forventet inflasjon og stor økonomisk usikkerhet er noe som påvirker pensjonsforutsetningene og følgelig beregningen av forpliktelsene pr. utgangen av 2014. Andre aktuelle forhold i 2014-regnskapet er bidrag fra forsikringsselskapene til oppreservering, samt levealdersjustering og ny uførepensjonsordning for offentlige tjenstepensjonsordninger.

Pensjonsforutsetningene – store endringer i 2014

Det er fortsatt slik at mange norske foretak har ytelsespensjonsordninger for sine ansatte, og regnskapsmessig behandling av denne typen pensjonsordninger er komplisert. Det gjelder også beregningen av forpliktelsene, der både økonomiske og aktuarmessige forutsetninger legges til grunn. Forutsetningene påvirkes av de rådende økonomiske forholdene og forventet utvikling fremover. Beregningen er svært sensitiv for endringer i enkelte av disse parameterne.

Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) gir ut en veiledning for pensjonsforutsetninger to ganger i året. I begynnelsen av januar ble oppdatert veiledning pr. 31.12.2014

publisert, og vi ser at det er store endringer i veiledende forutsetninger det siste året. To av de mest sentrale økonomiske forutsetningene for beregning av brutto pensjonsforpliktelse er forventet lønnsvekst og diskonteringsrente. Diskonteringsrente basert på OMF (foretaksobligasjoner) er i veiledningen satt til 2,3 % pr. 31.12.2014, mens tilsvarende tall for 31.12.2013 var 4,0 %, en reduksjon på hele 1,7 prosent-

poeng. Tilsvarende er diskonteringsrente basert på statsobligasjonsrenten satt til 2,0 % pr. 31.12.2014, mens tilsvarende tall pr. 31.12.2013 var 3,3 %. Med en lang tidsperiode frem til forventet oppgjør av pensjonsforpliktelsene vil valg av diskonteringsrente selvsagt være av stor betydning for nåverdberegningen av pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten på 1 prosentpoeng forventes

PENSJONSFORPLIKTELSE: For regnskapsåret 2014 kan det bli omfattende endringer i balanseført verdi av pensjonsforpliktelsene.

litt grovt sagt å føre til en økning i brutto pensjonsforpliktelse i størrelsesorden 20 %, alt annet like. En reduksjon i diskonteringsrenten på 1,7 og 1,3 prosentpoeng for henholdsvis OMF og statsobligasjonsrente vil ventelig gi en vesentlig økning i pensjonsforpliktelsene.

Pensjonens størrelse fastsettes normalt som en andel av lønn på pensjoneringstidspunktet. Det må derfor tas hensyn til forventet lønnsvekst. I denne vurderingen må det ses hen til forventet inflasjon i perioden frem mot pensjonering, forventet reallønnsvekst og ev. karrieretillegg. Det foreligger ikke markedsdata for noen av disse parameterne, og skjønnsmessige vurderinger av forventet utvikling på området blir følgelig sentralt. Usikkerheten som preger deler av norsk økonomi, har gjort disse vurderingene spesielt utfordrende i 2014, noe NRS også har presisert i veiledningen. NRS har lagt til grunn at veiledende forventet lønnsvekst er på 2,75 % pr. utgangen av 2014, mens tilsvarende tall pr. 31.12.2013 var 3,75 %. En reduksjon på 1 prosentpoeng vil redusere pensjonsforpliktelsen noe, men vil bare delvis veie opp for den forventede økningen en vil se

som et resultat av kraftig redusert diskonteringsrente.

I vedlegg til veiledningen har NRS inkludert en beregning av sensitiviteter for en typisk norsk pensjonsordning. Eksemplet viser at pensjonsforpliktelsene reduseres med 10–11 % ved en nedgang i forventet lønnsvekst på ett prosentpoeng. Som tidligere nevnt gir en økning i diskonteringsrenten på ett prosentpoeng en vel 20 % økning i pensjonsforpliktelsene. Ulik tidshorisont er forklaringen på forskjellen i virkning av endring i de to parameterne. Tidshorisonten for forventet lønnsvekst er frem til pensjoneringstidspunktet, mens tidshorisonten for diskonteringsrenten er frem til utbetaling av pensjonene.

Veiledningen fra NRS er ment å være nettopp det – en veiledning. Den er følgelig bare et utgangspunkt for foretakets egne vurderinger av hvilke pensjonsforutsetninger som skal legges til grunn. Alderssammensetningen på medlemmene i ordningen (aktive medlemmer og pensjonister), lønnsnivået og forventningene til fremtidig lønnsvekst, omfanget av pensjonsytelser mv., er forhold som må vurderes kon-

kret for den enkelte pensjonsordningen. En pensjonsordning med lang gjennomsnittlig varighet på pensjonsforpliktelsene vil typisk ha en litt høyere rente enn en pensjonsordning med en kortere varighet på pensjonsforpliktelsene, alt annet like. Eksempler i vedlegg I og II til veiledningen illustrerer dette poenget.

For IFRS-rapporterende foretak vil endringer i forutsetninger i sin helhet påvirke størrelsen på balanseført verdi av pensjonsforpliktelsene. For foretak som avlegger regnskap etter GRS og som anvender korridormetoden, vil effekten for 2014-regnskapet derimot være begrenset. Dette skyldes at effekten i mange tilfeller blir liggende i korridoren og følgelig ikke regnskapsført i 2014. Regnskapstallene for 2015 blir likevel påvirket, ettersom årets pensjonskostnad beregnes med utgangspunkt i forutsetningene som er lagt til grunn ved inngangen av året (1.1.2015). Det samme gjelder størrelsen på korridoren.

Utviklingen på rentefronten utover høsten viser at den største reduksjonen i rentenivået har kommet i perioden fra september

Bli medlem!

For at vi skal lykkes, er det viktig at vi er mange.

Bli medlem - enten du jobber innen revisjon, regnskapsføring eller andre bransjer. Hvilke fordeler har du av medlemskap i Revisorforeningen?

- Gode og billige forsikringsordninger – både for deg personlig og ev. firma
- Gunstig helseforsikring – kan tegnes for medlem, ektefelle/samboer og barn
- Faglig spørretjeneste på nett – høy relevans for alle, uansett stilling
- Omfattende faglig informasjon på nett innen de mest sentrale fagområdene. Utvidet tilgang for medlemmer.
- Holder deg oppdatert – gode rabatter på kurs, bøker og tidsskrifter
- Elektroniske nyhetsbrev – flere artikler kun for medlemmer
- Tips til drift av virksomhet
- Andre fordeler: Gunstig bankavtale, telefon-avtaler, gode betingelser på elektroniske oppslagsverk mv.

Ved å benytte noen av fordelene er kostnadene ved medlemskapet raskt spart inn. Hvorfor vente? Meld deg inn i dag!

Sammen er vi sterke!

revisorforeningen • no

Regnskap

til desember. Veiledende forutsetninger for diskonteringsrentene basert på OMF og statsobligasjon er begge redusert med 0,7 prosentpoeng bare siden 31. august 2014. Forventet lønnsvekst er i samme periode redusert med 0,5 prosentpoeng.

Det er viktig å ha en kvalifisert oppfatning av hvordan foretakets pensjonsforpliktelser påvirkes av endringer i forutsetningene. Foretak som har vesentlige pensjonsforpliktelser og som har innhentet aktuarberegninger i løpet av høsten 2014 og lagt til grunn veiledende forutsetninger pr. 31. august, vil derfor normalt nå innhente oppdaterte aktuarberegninger.

Oppreservering og pensjonsmidler

Vi lever stadig lenger, noe som betyr at foretakets ansatte skal ha utbetalt pensjon i flere år enn tidligere antatt. Regnskapsreglene krever at man legger til grunn beste estimat på dødelighet til medlemmene av pensjonsordningene ved beregning av pensjonsforpliktelsene. Dødelighetstabeller benyttes til dette formålet, og for norske ordninger benyttes tabellen K2013. K2013 erstattet den tidligere tabellen K2005, og ble av mange foretak tatt i bruk ved beregning av pensjonsforpliktelsene for regnskapsåret 2013. Det er grunn til å tro at pensjonsforpliktelsene i noen tilfeller økte med så mye som ti prosent ved overgangen fra K2005 til K2013.

Overgang til K2013 medførte altså en økning i pensjonsforpliktelsene og det oppstod følgelig et behov for oppreservering. Finanstilsynet har besluttet at minst 20 % av oppreserveringsbehovet skal tilføres fra pensjonsinnretningens (forsikringssselskapenes) egenkapital. Et viktig spørsmål ved verdsettelse av forsikringspoliser for årsregnskapet for 2014 er om kravet til forsikringssselskapets egenkapitalbidrag i oppreserveringen utgjør en del av forsikringspolisen og dermed har en verdi som skal innregnes. NRS har gitt ut en veiledning der de legger til grunn at den til enhver tid gjestående del av ikke-tilført bidrag fra pensjonsinnretningens egenkapital skal inngå som et element i en ikke fullt oppresvert forsikringspolise, og følgelig skal inngå i verdsettelsen av forsikringspolisen til virkelig verdi fra 2014 og frem til full oppreservering er gjennomført. Det betyr at det skal tas hensyn til denne egenkapitalandelen ved måling av pensjonsmidlene. Endringen regnskapsføres som en estimatendring.

Levealdersjustering – offentlige tjenstepensjonsordninger

For foretak med offentlige eller offentlig-ligne tjenstepensjonsordninger (KLP, SPK mv.) er regnskapsføring av virkningen av levealdersjustering en aktuell problemstilling for 2014. Effektene i regnskapet kan i mange tilfeller bli store. Problemstillingen er imidlertid kompleks og har vært mye debattert i regnskapsmiljøet i Norge i løpet av høsten 2014. NRS publiserte en veiledning i august, men denne ble erstattet av en revidert veiledning i desember 2014. Veiledningen omtaler spørsmålet om hvordan effekten av levealdersjusteringen skal regnskapsføres.

En ikke uvanlig misforståelse er at denne problemstillingen har sammenheng med overgangen fra dødelighetsgrunnlaget K2005 til K2013 å gjøre. Det medfører ikke riktighet. Problemstillingen relaterer seg derimot til Stortingets vedtak i 2009 om å gjennomføre flere endringer i offentlige pensjonsordninger, herunder levealdersjustering av pensjonene. Levealdersjusteringen medfører isolert sett at de ansatte får en lavere årlig pensjon enn tidligere antatt, og foretakene får dermed en lavere pensjonsforpliktelse.

Det ble i 2009 også foreslått endringer i reglene for samordning av folketrygden og pensjon fra tjenstepensjonsordningene. Både innføringen av levealdersjusteringen og endringen i samordningsreglene anses som planendringer etter IFRS og GRS. Planendringer resultatføres i den perioden de skjer.

NRS la i en uttalelse fra 2010 til grunn at levealdersjusteringen og samordningsreglene måtte ses på som én samlet planendring, og at regnskapsføringen av effekten av disse to først skulle skje når alle lovendringer er gjennomført. NRS har vurdert saken på nytt nå i 2014 og kommet til at innføringen av levealdersjustering og endring i samordningsreglene er å anse som to separate planendringer. Planendringen knyttet til levealdersjusteringen anses for å ha skjedd, og skal derfor være reflektert i regnskapet pr. 31.12.2014.

Spørsmålet som adresseres i veiledningen fra NRS, er om effekten skal regnskapsføres over resultatet i 2014 eller med retrospektiv virkning mot egenkapitalen. Veiledningen inneholder ulike løsninger for regnskapsføring under hhv. GRS og IFRS. For GRS-rapporterende er det lagt til grunn at effekten innregnes som en planendring i 2014,

noe som vil føre til en redusert pensjonskostnad (inntektsføring) i resultatet for 2014. Alternativt kan foretakene velge å innregne effekten av levealdersjusteringen pr. 1.1.2013. For IFRS-rapporterende foretak overlater veiledningen til foretakene selv å vurdere om effekten av levealdersjusteringen skal innregnes over resultatet i 2014, eller om dette er et forhold som burde vært innregnet et tidligere år (dvs. om dette er en feil i tidligere års regnskap, jf. IAS 8). Vurderingen av om dette skal anses som en feil eller ikke, er ikke entydig. Dersom foretaket kommer til at dette skal anses som feil og feilen er vesentlig, innregnes feilen med retrospektiv virkning. Det vil også være krav om tredje balanse for de foretakene som korrigerer for vesentlige feil i tidligere års regnskap.

Ny uførepensjon – offentlige tjenstepensjonsordninger

Nye uførepensjonsregler for offentlige tjenstepensjonsordninger (KLP, SPK) innføres med virkning fra 1. januar 2015. Endringene i pensjonsordningen er av en slik karakter at de anses som en planendring etter regnskapsreglene, og reduserer pensjonsforpliktelsene. Planendringer innregnes i resultatet i den perioden de oppstår og gir følgelig en redusert pensjonskostnad for 2014.

Avsluttende kommentar

Som det fremgår av spalten, så er regnskapsåret 2014 preget av uvanlig mange og krevende problemstillinger knyttet til foretakets pensjonsforpliktelser. En rekke norske foretak vil ventelig få store effekter i regnskapet som følge av en eller flere av de nevnte problemstillingene. Det kan være krevende for regnskapsbrukerne å forstå alle disse effektene. Det blir følgelig sentralt å gi gode opplysninger om hvilke forhold som har påvirket årets pensjonsforpliktelser, pensjonskostnader og estimatavvik, og hvordan hver enkelt av disse forholdene påvirker regnskapet for 2014.

Det blir sentralt å gi gode opplysninger om hvilke forhold som har påvirket årets pensjonsforpliktelser.